

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра новітньої історії України

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник декана з науково-педагогічної
та навчальної роботи
факультет
« 29 09 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СТАНОВЛЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ УКРАЇНИ

для студентів

галузі знань 03 Гуманітарні науки, 01 Освіта/Педагогіка
спеціальності 032 Історія та археологія, 014 Середня освіта
освітній рівень Перший (бакалаврський)
освітні програми Історія України та культурна антропологія (із поглибленим вивченням іноземних мов), Середня освіта (Історія), Східноєвропейські історичні студії та інші
вид дисципліни вибіркова

Форма навчання	<u>денна</u>
Навчальний рік	<u>2022/2023</u>
Семестр	<u>7</u>
Кількість кредитів ECTS	<u>3</u>
Мова викладання, навчання та оцінювання	<u>українська</u>
Форма заключного контролю	<u>залік</u>

Викладачі: кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри новітньої історії України Вербовий О. В.

Пролонговано: на 20__/20__ н. р. _____ (_____) «__»__ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

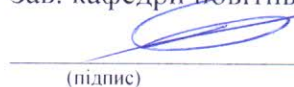
на 20__/20__ н. р. _____ (_____) «__»__ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2022

Розробник(и): Вербовий О. В. кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри новітньої історії України

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри новітньої історії України

(підпис)

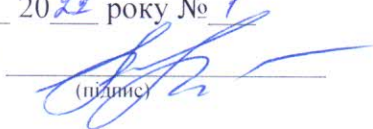
(Андрій ПИЖИК)
(прізвище та ініціали)

Протокол № 12 від « 30 » 06
2022р.

Схвалено науково-методичною комісією історичного факультету

Протокол від « 26 » 08 2022 року № 1

Голова науково-методичної комісії

(підпис)

(Наталія ТЕРЕС)
(прізвище та ініціали)

1. Мета дисципліни – опанування здобувачами освіти суті історичних процесів, що відбувалися в ході становлення української політичної еліти, усвідомлення їх об’єктивного характеру, взаємозв’язку та взаємозалежності, а також закономірностей розвитку, ролі об’єктивних та суб’єктивних чинників в історії; вміння працювати зі специфічними вітчизняними та зарубіжними історичними джерелами, пов’язаними з дослідженням становлення української політичної еліти.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. *Знати* сучасні методи історичного пізнання; історичний термінологічно-понятійний апарат; характер і особливості історичного процесу в Україні.

2. *Вміти* самостійно поглиблювати свої знання шляхом пошуку й опрацювання нової інформації з використанням сучасних технічних засобів; науково оцінювати роль суб’єктивних та об’єктивних чинників в історичному процесі, подіях і явищах.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Навчальна дисципліна передбачає формування вміння критичного та незаангажованого аналізу історичних фактів та процесів стосовно становлення української політичної еліти. Аналізуються проблеми сутності політичної еліти та її особливості в Україні; етапи становлення та розвитку політичної еліти в Україні; джерела формування політичної еліти в Україні; особливості становлення та розвитку регіональних політичних еліт в Україні; функції та завдання політичної еліти в Україні; питання політичної еліти і владних відносин, вплив політичної еліти на державотворчі та суспільно-політичні відносини в Україні; роль політичного лідерства в Україні; становлення та розвиток політичних партій та розбудова багатопартійної системи в Україні; взаємовідносини політичної еліти та громадянського суспільства; роль політичних еліт у політичних конфліктах та спробах їх вирішення; перспективи розвитку політичної еліти в Україні.

4. Завдання (навчальні цілі) – здатність здійснювати аналіз явищ і подій історії становлення української політичної еліти, застосовуючи принципи та методи історичної науки; формування вмінь студентів системно й історично аналізувати явища і процеси, що відбувалися в Україні в 1991-2021 рр.; вироблення навичок компаративного бачення світових процесів; усвідомлення взаємозв’язку між фактами, подіями, явищами і процесами у минулому України та світу.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Знати наукову хронологію, періодизацію і характеристики основних етапів становлення української політичної еліти	Лекція	Залік, набрання не менше 60% балів	5%
1.2	Знати основні тенденції становлення української політичної еліти в конкретні історичні періоди	Лекція	Залік, набрання не менше 60% балів	5%
1.3	Знати найважливіші факти, події та процеси сучасної історії України	Лекція, самостійна робота, контрольна робота	Есе, набрання не менше 60% балів; Контрольна робота, набрання не менше 60 % балів;	15%

7. Схема формування оцінки

7.1. Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. *Робота на семінарських заняттях*: РН2.1, РН2.2, РН2.3, РН2.4, РН2.5 – 40 балів/24 бали *.

2. *Самостійна робота (есе)*: РН1.3, РН2.3, РН2.4, РН2.5, РН2.6 – 20 балів/12 балів *.

3. *Контрольна робота*: РН1.1, РН1.2, РН1.3, РН2.1, РН2.2, РН2.5, РН4.1 – 20 балів/12 балів *.

* Максимальний бал / пороговий бал для отримання позитивної оцінки з відповідної форми контролю.

- підсумкове оцінювання:

- *форма оцінювання* – залік;

- *максимальна кількість балів які можуть бути отримані студентом* – **20 балів**;

- *результати навчання які будуть оцінюватись* – знання наукової хронології, періодизації і характеристики основних етапів становлення української політичної еліти, основних тенденцій становлення української політичної еліти в конкретні історичні періоди, найважливіших фактів, подій та процесів історії України в 1991-2021 рр., вміння примати і обґрунтовувати рішення, що дозволяють виявляти спільні і відмінні риси в підходах українських і зарубіжних істориків щодо становлення української політичної еліти.

- *форма проведення і види завдань* – **письмовий залік**, в білеті 2 запитання, які потребують розгорнутої відповіді (кожна відповідь на запитання оцінюється від 0 до 10 балів);

- *Для отримання загальної позитивної оцінки з дисципліни оцінка за залік не може бути меншою 12 балів.*

- *Студент не допускається до заліку, якщо під час семестру набрав менше ніж 48 балів.*

7.2. Організація оцінювання:

Оцінювання студентів здійснюється у двох формах: поточний контроль (робота на семінарських заняттях, есе, контрольна робота) і підсумковий контроль (залік).

Загальна сума балів – 100 балів (із них, поточний контроль 80 балів; підсумковий контроль – 20 балів).

Змістовий модуль 1 Становлення та розвиток політичної еліти України			Змістовий модуль 2 Українська політична еліта у політичних процесах			Залік
40 залікових балів (максимум) 24 бали (мінімум)			40 залікових балів (максимум) 24 бали (мінімум)			20 балів максимум
Семінарські заняття	Самостійна робота	Контрольна робота	Семінарські заняття	Самостійна робота	Контрольна робота	
20 максимум	10 максимум	10 максимум	20 максимум	10 максимум	10 максимум	
12 мінімум	6 мінімум	6 мінімум	12 мінімум	6 мінімум	6 мінімум	12 балів мінімум

Перелік видів аудиторної роботи на семінарських заняттях та їх оцінка (в балах)

На семінарських заняттях оцінювання здійснюється за **12-ти бальною**, яка в подальшому переводиться в залікові бали. Результати роботи на семінарському занятті оголошуються студентам індивідуально після кожного семінарського заняття.

<i>Види роботи на семінарському занятті</i>	<i>Максимальна кількість балів</i>
Доповідь на семінарському занятті	5
Доповнення на семінарському занятті	3
Участь у дискусії на семінарському занятті	3
Узагальнення, підведення підсумку семінарського заняття	2
Письмова самостійна робота на семінарському занятті	3
Експрес-контроль на семінарському занятті	1

Таблиця переведення балів у середньостатистичні показники

Бали за семінарське заняття	Середні бали
12	5,0
11	4,8
10	4,6
9	4,3
8	4,0
7	3,8
6	3,6
5	3,4
4	3,2
3	3,0
2	2,8
1	2,6

Таблиця переведення балів за роботу на семінарських заняттях у залікові бали.

Середній бал за роботу на семінарських заняттях (з одного змістового модуля)	
Залікові бали	Середній бал
20	5,0 – 4,9
19	4,8
18	4,7
17	4,6
16	4,5
15	4,4
14	4,3
13	4,2
12	4,1
11	4,0
10	3,9
9	3,8
8	3,7
7	3,5
6	3,5
5	3,4
4	3,3
3	3,2
2	3,1
1	3,0
Менша кількість балів набраних за роботу на семінарських заняття не зараховуються оскільки становлять менше 60 % і в залікові бали не переводяться	

САМОСТІЙНА РОБОТА

Предметом самостійної роботи студентів є опрацювання ними як окремих тем програми дисципліни в цілому, так і деяких розділів тем. Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем у формі написання есе з 1 та 2 змістових модулів дисципліни. Самостійна робота студентів оцінюється в діапазоні від 0 до 10 балів.

7.2.2. Індивідуальне творче завдання – до 20 % балів.

Вимоги до есе:

- обсяг не більше 10 сторінок;
- самостійність у викладі матеріалу;
- здавати у роздрукованому вигляді і в електронному на адресу

olexij_v_verbovyj@ukr.net

Структура есе	Бали (максимум)
Актуальність обраної теми	1
Мета дослідження	1
Завдання наукової роботи	1
Аналіз джерельної бази та історіографії	2
Виклад фактичного матеріалу	2
Аналізу проблеми, самостійність висновків	3

КОНТРОЛЬНА РОБОТА

По завершенні вивчення кожного змістового модулю студент (студентка) пише контрольну роботу. Участь всіх студентів в контрольному заході обов'язкова. Контрольна робота проводиться у письмовій формі і виконується на останньому занятті із кожного змістового модулю курсу. Максимальна кількість балів, яку можна набрати за контрольну роботу – 10 балів.

Студентка (студент), яка (який) з поважної причини пропустила (пропустив) контрольну роботу, зобов'язана (зобов'язаний) надати відповідний документ і викладач за погодженням з деканатом призначає нову дату її проведення.

Критерії оцінювання модульного контролю у вигляді контрольної роботи (2 теоретичні питання кожне з яких оцінюється в діапазоні від 0 до 5 балів):

Теоретичне питання:

- а) глибоке розкриття теоретичного питання 5 балів;
- б) повна коротка відповідь 4 бали;
- в) неповна відповідь 2-3 бали;
- г) незадовільна відповідь чи повністю відсутня 0-1 балів.

ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Підсумкова контрольна робота (залік)

Перевірка результатів навчання здійснюється під час письмової підсумкової контрольної роботи (заліку), яка містить 2-а теоретичні запитання, що потребують розгорнутої відповіді.

Підсумкова контрольна робота (залік) студентів оцінюється в діапазоні від 0 до 20 балів.

Відповідь на **теоретичне запитання** оцінюється від 0 до 10 балів відповідно до наступних критеріїв:

- глибоке, теоретично обґрунтоване, фактологічно наповнене розкриття питання – **9-10 балів;**
- розкриття питання з фактологічною аргументацією – **7-8 балів;**
- неповне розкриття питання – **4-6 балів;**
- висвітлення окремого аспекту питання – **1-3 бали;**
- відсутність відповіді з питання – **0 балів.**

Студенти, які дали відповідь на всі питання залікового білету і набрали не менше 12 балів добавляє у свій актив певну суму балів, яка додається до балів набраних студентом за результатами поточного контролю.

Для студентів, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж *критично-розрахунковий мінімум – 36 балів* необхідно у визначені викладачами дні пройти співбесіду з пропущених семінарських занять і лекцій з тим, щоб набрати критичний мінімум і допуститися до перескладання заліку.

При простому розрахунку отримаємо:

	Поточне оцінювання	Залік	Підсумкова оцінка
Мінімум	48	12	60
Максимум	80	20	100

7.3 Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ, СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		лекції	семінари	самостійна робота
Змістовий модуль 1. Становлення та розвиток політичної еліти України				
	Вступ.			
1	Тема 1. Сутність політичної еліти. Світовий досвід та українські особливості	2	2	7
2	Тема 2. Етапи становлення української політичної еліти	2	2	7
3	Тема 4. Політична еліта у владних відносинах України	2		7
4	Тема 5. Українська політична еліта у політичній системі суспільства	2	1	7
	<i>Контрольна робота 1</i>		1	
Змістовий модуль 2. Українська політична еліта у політичних процесах				
5	Тема 5. Роль політичної еліти у формуванні правової держави та громадянського суспільства в Україні	2		6
6	Тема 6. Політична еліта України у формуванні політичної культури та політичної свідомості громадян	2	2	5
7	Тема 7. Політична еліта України та інститут політичного лідерства	2	2	6
8	Тема 8. Українська політична еліта у розбудові багатопартійної системи в Україні	2	2	5
9	Тема 9. Політична еліта України у політичних конфліктах	2	1	6
	<i>Контрольна робота 2</i>		1	
	Залік	2		
	ВСЬОГО	20	14	56

Загальний обсяг **90 год.**, в тому числі:

Лекцій – **20 год.**

Семінари – **14 год.**

Самостійна робота – **56 год.**

9. Рекомендована література та джерела:

Основна:

1. 25 років незалежності: нариси історії творення нації та держави / Г. Боряк (кер. авт. кол.) та ін.; В. Смолій (відп. ред.). - К., 2016. – 796 с.
2. Громадянське суспільство України: сучасні практики та виклики розвитку: аналітична доповідь / В. М. Яблонський, Т. В. Андріюченко, І. Е. Бекешкіна та ін. – К., 2018. – 128 с.
3. Еліта: витоки, сутність, перспектива / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн, С. В. Пролєєв та ін. – К., 2011. – 527 с.
4. *Кульчицький С. В.* Українська революція 2004 р. / С. В. Кульчицький. – К., 2005. – 368 с.
5. Зовнішнє і внутрішнє становище України у 2017 році: аналіз проблем і варіанти рішень / За ред. В. П. Горбуліна. – Харків, 2018. – 927 с.
6. *Кармазіна М.* Політичні партії в Україні. 2014-2017 рр. / М. Кармазіна. – К., 2018. – 168 с.
7. *Литвин В. М.* Президенти. Політичне лідерство: світові реалії, українська практика / В. М. Литвин. – К., 2019. – 464 с.
8. Політика суспільних реформ: стратегія, механізми, ресурси: збірник наукових праць / За ред. О. О. Рафальського, О. М. Майбороди. – К., 2018. – 472 с.
9. Трансформація політичних інститутів України: проблеми теорії і практики / М. І. Михальченко (керівник), О. О. Рафальський, І. М. Кучеренко та ін. – К., 2016. – 440 с.
10. Україна: шлях до консолідації суспільства: аналітична доповідь / Ред. кол.: С. І. Пирожков, Ю. П. Богуцький, Е. М. Лібанова, О. М. Майборода та ін. – К., 2017. – 336 с.

Додаткова:

1. *Алексєєв Ю. М., Кульчицький С. В., Слюсаренко А. Г.* Україна на зламі історичних епох. (Державотворчий процес 1985-1999 рр.): Навчальний посібник / Ю. М. Алексєєв, С. В. Кульчицький, А. Г. Слюсаренко. – К., 2000. – 296 с.
2. Антологія конституційного процесу в сучасній Україні / Авт.-уклад. В. Мусіяка. - К., 2017. – 780 с.
3. *Брецько Ф. Ф., Дрік А. Л., Майор Л. П.* Незалежна Україна: хроніка державотворчого процесу (1991-2009) / Ф. Ф. Брецько, А. Л. Дрік, Л. П. Майор. – Ужгород, 2009. – 264 с.
4. *Вашкевич В. М.* Історична свідомість молоді: політологічний концепт / В. М. Вашкевич. – К., 2005. – 288 с.
5. Виборчий процес 2019 року в Україні у світлі суспільних очікувань / За ред. О. М. Майбороди. – К., 2019. – 232 с.
6. Випробовуючи долю, гартуючи волю. Україна й українці в ХХ – на початку ХХІ ст. У 3-х кн. – Київ : ТОВ «Вид-во “Кліо”», 2021. – Кн. 1: Україна й українці в 1917–1939 рр. / Авт. кол.: Г. Єфіменко, С. Кульчицький, Р. Пиріг, В. Скальський, Л. Якубова.; – Кн. 2: Від Другої світової до холодної: війни в долі України / Авт. кол.: В. Даниленко, В. Крупина, С. Кульчицький, О. Лисенко, О. Стяжкіна, Л. Якубова; – Кн. 3: Тридцять років незалежності: виклики, випробування, відповіді / Авт. кол.: В. Головка, Л. Якубова.
7. Влада і суспільство в Україні. Історичний контекст / В. Верстюк, В. Горобець, С. Кульчицький (керівник авт. кол.) та ін. – К., 2013. – 506 с.
8. Державне політичне управління і національна єдність: аналітична доповідь / За ред. О. М. Майбороди. – К., 2017. – 248 с.
9. *Кравчук Л. М.* Держава і влада: Досвід адміністративної реформи в Україні / Л. М. Кравчук; І. Ф. Курас (передслова). – К., 2001. – 190 с.
10. Культура пам'яті сучасного українського суспільства: трансформація, декомунізація, європеїзація / О. Гриценко, Н. Гончаренко, І. Кузнецова та ін. – К., 2020. – 352 с.

11. Ментальний вимір української цивілізації / Я. С. Калакура, О. О. Рафальський, М. Ф. Юрій. – К., 2017. – 560 с.
12. *Парубій А. В.* Записки коменданта: хроніка Українського дому – фортеці Помаранчевої революції / А. В. Парубій. – Львів, 2005. – 112 с.
13. Політична влада і опозиція в Україні: порівняльний аналіз із зарубіжними країнами / За заг. ред. Ф. М. Рудича. – К., 2016. – 488 с.
14. Політична еліта України: теорія і практика трансформації / В. Журавський, О. Кучеренко, М. Михальченко. – К., 1998. – 264 с.
15. Політичний процес у незалежній Україні: підсумки і проблеми / Відп. ред. О. О. Рафальський. – К., 2021. – 704 с.
16. Право і прогрес: запити громадянського суспільства / Ю. С. Шемшученко, Н. М. Оніщенко, Н. М. Пархоменко та ін. – К., 2020. – 367 с.
17. Сучасна українська держава: історичні імперативи становлення, тенденції та проблеми розвитку: збірник / Ю. А. Левенець (голова ред. кол.). – К., 2007. – 555 с.
18. Трансформація партійної системи: український досвід у європейському контексті / За ред. Ю. Якименка. – К., 2017. – 428 с.
19. Трансформація української національної ідеї / Упоряд. О. Доній. – К., 2019. – 464 с.
20. Україна у пошуку стратегій суспільно-політичного розвитку (1991-2018 рр.) / Р. Балабан, С. Брехаря, Г. Зеленько та ін. – К., 2019. – 352 с.

10. Додаткові ресурси:

<http://novitukr.history.knu.ua/> - кафедра новітньої історії України

<http://history.org.ua/> - Інститут історії України НАН України

<http://www.rada.gov.ua> – Верховна Рада України

<http://www.kmu.gov.ua> – Кабінет Міністрів України

<http://www.president.gov.ua> – Президент України

<http://ipiend.org.ua> – Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені

І. Ф. Кураса НАН України

<http://uinp.gov.ua> – Український інститут національної пам'яті